

Kulturdepartementet
103 33 Stockholm
ku.remissvar@regeringskansliet.se

Yttrande över betänkandet SOU 2016:69 En inkluderande kulturskola på egen grund (Ku2016/02380/KO)

Sammanfattning

Svenska Stråkläraryförbundet anser att förslag till nationella mål för en kommunal kulturskola (avsnitt 6.2.) är bristfälliga och behöver revideras och i stället formuleras på följande sätt:

Stryka orden ”...i första hand i grupp”

Stryka orden ”...med verksamhet inom tre eller flera konstutryck”

Lägga till orden ”samt lärares kunskap, erfarenhet och kreativitet.”

Stryka målet ”Bedrivs på barns och ungas fria tid”

Utredningens slutsatser om konsekvenser för enskilda företag av musik- och kulturskoleutbildning (avsnitt 7.11.) samt om förslagets förenlighet med EU:s konkurrens- och statsstödsregler (avsnitt 7.12) är knapphändiga och illa underbyggda och bör utredas vidare.

Inledning

Svenska Stråkläraryförbundet – ESTA Sweden bildades 1973 och är en ideell förening med ca. 475 medlemmar yrkesverksamma stråkpedagoger och metodikstudenter – blivande stråkpedagoger. Våra medlemmar finns utspridda över hela Sverige och arbetar på musikhögskolor, folkhögskolor med musiklinje, gymnasieskolornas estetiska program, kommunala musikskolor/kulturskolor, förskolor samt inom studieförbund och i privat regi.

Svenska Stråkläraryförbundets syfte är att främja stråkpedagogik och annan musikundervisning (dock ej fackligt eller ekonomiskt) genom sammankomster, föredrag/fortbildning och publikationer samt på andra lämpliga sätt. Förbundet ordnar nationella stråkdagar vartannat år (fortbildningsdagar med för 150 deltagare), studiedagar i samband med årsmöte och höstmöte samt annan regional verksamhet. Vår medlemstidning ESTA News innehåller artiklar och pedagogiskt material och kommer ut fyra gånger om året. Förbundet nominerar också kandidater till pedagogiska pris, till ungdomsstipendier och instrumentlån.

Svenska Stråkläraryförbundet utgör den svenska sektionen av European String Teachers Association, ESTA, som är en paraplyorganisation för 33 nationella, europeiska stråkläraryförbund med totalt ca 5000 medlemmar.

Förbundet ber att få framföra följande synpunkter på Kulturskoleutredningens betänkande:

Avsnitt 6.2. Nationella mål - Detaljstyrning eller mål?

Ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp (sidan 206)

Enligt utredningsförslaget ska en kommunal kulturskola ”ge barn och unga möjlighet att lära, utöva och uppleva konstuttryck i första hand i grupp”.

Styrning till gruppundervisning som norm är inte förenlig med grundläggande kvalitetstänkande och musklärares erfarenhet. Pedagogisk utveckling de senaste årtionden har visat att både individuell undervisning och gruppundervisning har en viktig plats i att uppnå kvalitet i undervisningen av musik och andra konstarter inom kulturskolans ramar. Utredningen brister i sin analys av undervisningsformer och styr fokus allt för ensidigt till gruppundervisning utan att belysa fördelar med detta på ett adekvat sätt. Målformuleringen, som den är nu, är för specifik och detaljstyrande. Detta är i motsättning till utredningens tankar om flexibilitet i undervisningen som utgår ifrån barn och ungas olika behov. Hänvisning till prioritering av gruppundervisning bör följaktligen strykas från målet.

Bedrivs på barns och ungas fria tid (sidan 206)

Det är osäkert vad utredningen menar med detta mål. Om det menas att kulturskoleundervisning enbart ska bedrivas utanför skoltid, anser Svenska Stråkläraryrket att målet blir för styrande för många av landets kommuner, där framgångsrikt samarbete mellan kulturskola och skola om kulturskoleundervisning på skoltid ofta är en förutsättning för att elever ska kunna ta tillvara den undervisning som kulturskolan erbjuder. Särskilt viktigt är detta i glesbygder. Elevers deltagande kan där vara helt beroende av att aktiviteterna sker inom tidsramen för vad skolskjutsarna medger. Svenska Stråkläraryrket föreslår att detta mål stryks.

Präglas av hög kvalitet och en konstnärligt och genremässig bredd med verksamhet inom tre eller flera konstuttryck (sidan 207)

Utredningsförslaget fastslår att en kommunal kulturskola ska ha verksamhet inom tre eller flera konstuttryck. Förslaget är för begränsande för kommuner som väljer att organisera sin verksamhet på området på annat sätt. Det ska vara likvärdigt att ha en musikskola, en konstskola och en dansskola i tre organisationsenheter som det är att ha en kulturskola vilken omfattar alla tre konstarter. Här är förslaget alltför styrande och riskerar att urholka den flexibilitet vilken är nödvändig för att hitta lösningar som passar olika behov.

Tillämpa en pedagogik som utgår från barnets egna erfarenheter och intressen (sidan 207)

Barns egna erfarenheter och intressen är viktiga ingredienser i kulturskolans verksamhet. Denna begränsning i definitionen av vilken pedagogik som ska tillämpas är dock för snäv för att ha i nationella mål. Det finns pedagogik och erfarenhet vilka barn inte känner till när de börjar studera vid en kulturskola. Denna nya kunskap, vilken ofta tillhandahålls av lärarna, kan ge barn nya erfarenheter, kunskap och upplevelser. Dessa kan leda till upptäckter och nya intressen vilka är nödvändiga för att barnet ska kunna växa och kunna utveckla sitt eget konstnärliga språk. Svenska Stråkläraryrket föreslår att följande tillägg görs:samt lärares kunskap, erfarenhet och kreativitet.

Svenska Stråkläraryrket anser det vara problematiskt hur dessa mål i allmänhet är formulerade. Här skiljer sig sättet att formulera kulturpolitiska mål ifrån praxis inom andra av kulturpolitikens områden. Det är tveksamt att avsnitt 6.2 är att betrakta som ”mål”, avsnittet har snarare en karaktär av regler om hur en kulturskola ska se ut för att kunna få statsbidrag.

Avsnitt 7.11. Konsekvenser för enskilda företag

Att bedriva kulturskola är ett kommunalt åtagande. De undervisningsformer som privata företag tillhandahåller inom kulturområdet kan enligt utredarens mening inte betraktas som kulturskoleverksamhet i de fall verksamheten saknar en kommunal huvudman. (sidan 299)

Detta påstående saknar grund och hela avsnitt 7.11. bör antingen strykas från utredningen eller få en mycket mera gedigen genomgång och analys. Skälen är följande:

Musikundervisning och undervisning i andra konstarter bedrivs i dag av andra aktörer än kommuner och är att jämföra med kommunalt driven verksamhet på dessa områden. Här kan man t ex nämna att största delen av den dansundervisning som förekommer i Sverige, drivs av privata företag och organisationer.

Inom Svenska Stråkläraryrket finns det lärare vilka inte är anställda på kommunala musik- och kulturskolor. Dessa lärare arbetar med musikundervisning i olika former, inom egna företag, studieförbund eller annan ideell verksamhet. Deras undervisning är att jämföras med motsvarande undervisning på en kommunal musik- eller kulturskola och bör följaktligen i utredningens sammanhang betraktas som kulturskoleverksamhet.

Utredningen brister i sin analys av konsekvenser för den delen av musik- och kulturskoleundervisning i verksamheter som inte har kommunala huvudmän, när diskrimineringen mot denna verksamhet inom skatteområdet diskuteras. Moms på 25 % läggs på privat musikundervisning medan musikundervisning med kommunal huvudman är momsfri. Utredningen lyckas inte med att förklara varför de tycker att denna diskriminering på skatteområdet är nödvändig. Situationen är konkurrenshämmande och det är svårt att se hur den skulle kunna uppstå inom andra branscher. Kommunala tryckerier och solarier har till exempel inte moms fördelar jämfört med tryckerier och solarier på den fria marknaden. Samma princip bör gälla musikundervisning.

Kommunernas motiv för att bedriva kulturskoleverksamhet är att ett motsvarande utbud, och därmed konsumtion utan offentliga subventioner, inte skulle uppstå på en fri marknad. (sidan 299)

Här brister utredningen återigen i sin analys. Kommuner måste ha friheten att organisera sin kulturskoleverksamhet på det sätt som passar för varje kommun. En kommun kan välja att subventionera ett privat företag, genom upphandling eller på annat sätt, för att företaget i fråga ska bedriva kulturskoleverksamhet i kommunen. Detta är till exempel fallet i kommuner, där både en kommunal musikskola och privat ägda musikskolor är subventionerade av kommunen för att driva kulturskoleverksamhet. De privat ägda skolorna måste lägga 25 % moms på sina undervisningsavgifter men den kommunala skolan inte. Om kommunen vill bibehålla konkurrensneutralitet inom detta område, måste kommunen kompensera de privata aktörerna för denna statliga skatt.

Kulturskolan är att betrakta som en frivillig, icke lagstadgad marknad. Privata aktörer finns redan på denna marknad och måste även i fortsättningen ha möjlighet att etablera sig. Det måste finnas möjlighet för konkurrenter till kommunalt ägda musik- och kulturskolor att på samma villkor konkurrera, utan att kommunalt ägda musik- och kulturskolor får konkurrensfördelar genom momsfrihet.

Avsnitt 7.12. Förslagets förenlighet med EU:s konkurrens- och statsstödsregler

Då avgifter från barn och unga endast täcker en försumbar del av verksamhetens kostnader kan de inte betraktas som betalning för den tjänst som tillhandahålls. Under dessa förutsättningar bedöms verksamheten i sin helhet vara av icke-ekonomisk karaktär, vilket innebär att den inte omfattas av EU:s konkurrens- och statsstödsregler.(sidan 300)

Svenska Stråkläraryrket anser att denna analys är bristfällig. Det finns en direkt koppling mellan storleken på den avgift som barn och unga betalar för olika typer av kulturskoleundervisning och den tjänst som tillhandahålls, d v s de undervisningstimmar som eleven får. Avgifterna täcker dessutom i många fall minst 10 % av de kommunala kulturskolornas kostnader och kan följaktligen inte anses vara en ”försumbar” del av skolornas intäkter. Med tanke på att kulturskoleundervisning på den fria marknaden, särskilt när det gäller dansundervisning och musikundervisning, redan existerar i relativt stor skala samt att denna undervisning inte är lagreglerad på annat sätt, är hela kulturskoleverksamheten i Sverige att betrakta som verksamhet av ekonomisk karaktär och ska följaktligen omfattas av EU:s konkurrens- och statsstödsregler.

I detta ärende har Svenska Stråkläraryrket styrelse beslutat om yttrandets slutgiltiga utformning. Förbundsmedlemmen, fil.dr. Haukur F. Hannesson, har varit föredragande i ärendet.

För Svenska Stråkläraryrket – ESTA Sweden

/Päivikki Wirkkala-Malmqvist/
ordförande